

ÖZBEKISTAN'IN YATIRIM POLİTİKASI VE YATIRIM STRATEJİSİ*Taşkent Devlet Ekonomi Üniversitesi, Muhasebe ve Denetim öğrencisi***Abdullayeva Rukhsora***Taşkent Devlet Ekonomi Üniversitesi'nde öğretim üyesi,***Allashukurov Dilshodbek**

Özet: Bu makalede yatırım politikasının analizi, strateji çalışmaları, yabancı yatırım çekiciliği ve yatırım sigortası anlatılmaktadır.

Anahtar kelimeler: yatırım faaliyeti, yatırım faaliyetinin amacı, yatırım faaliyetinin konusu, yatırım politikası, yatırım faaliyeti sigortası, yatırım politikası stratejisi, yabancı yatırımların çekilmesi. Ülkemizde piyasa ekonomisine geçiş sürecinde, ekonomide yapısal değişikliklerin hayata geçirilmesinde yatırımların etkin kullanılması, yabancı yatırımların çekilmesi ve yatırım faaliyetlerinin sigortalanması büyük önem taşıyor.

Bu amaçla devlet bütçe fonlarının, yabancı yatırımların, şirket öz fonlarının ve nüfus tasarruflarının Cumhuriyet ekonomisine yatırıma katılması, halkın menkul kıymetlere kolektif yatırımları yapan özelleştirme yatırım fonu şirketlerinin geliştirilmesi, yasal dayanağı Yatırım faaliyetlerinin oluşturulması sırasında ne gibi önlemlerin alındığı acil önem taşımaktadır. Yatırım faaliyeti, işletmelerin yatırım faaliyetlerinin yatırımlarının uygulanmasına ilişkin bir eylemler sistemidir. Yatırımcı, kendi fonlarını, mülklerini ve haklarını yatırım faaliyeti nesnelere yatıran bir yatırım faaliyetidir.

Dünya deneyimi, aktif bir yatırım politikası izleyen her ülkenin sürdürülebilir ekonomik büyüme yaşadığını göstermektedir. Dolayısıyla yatırımın ekonominin lokomotif, başka bir deyişle ekonominin kalbi olduğunu söylemek abartı olmaz.

Özbekistan'da yatırımların ve yatırımcı haklarının korunmasına ilişkin kanunlar da geliştirildi. Özellikle, Özbekistan Cumhuriyeti "Yatırımlar ve Yatırım Faaliyetleri Hakkında" Kanunun 22. Maddesi uyarınca, yatırımların korunmasına yönelik ek garantiler ve tedbirler arasında Özbekistan Cumhuriyeti Hükümeti tarafından garanti sağlanması, finansman konusunda yardım yer almaktadır. yatırım projeleri, özel olarak bir vergi ve ödeme rejiminin oluşturulmasını, yatırım projelerinin uygulanmasının devlet tarafından izlenmesini ve Özbekistan Cumhuriyeti Hükümeti ile imzalanan yatırım anlaşmalarına dayalı diğer önlemleri içerebilir.

Özbekistan Cumhuriyeti "Yatırımlar ve Yatırım Faaliyetleri Hakkında Kanunun" 22. maddesi uyarınca Devlet, yatırım faaliyeti konularının haklarını garanti eder. Devlet organları ve yetkililerinin, yatırım kuruluşlarının yasalara uygun olarak yürüttüğü faaliyetlerine müdahale etme hakları yoktur. Cumhuriyetteki yatırım faaliyetinin yasal dayanağının oluşturulmasında, "Yabancı yatırımlar ve yabancı

yatırımcıların faaliyetlerinin garantileri hakkında" (5 Mayıs 1995), "Yabancı yatırımlar hakkında" (30 Nisan 1998), yasanın kabulü "Borsadaki yatırımcıların haklarının korunmasına ilişkin" (30 Ağustos 2001) önem kazandı. Yatırımcılar yatırım faaliyetlerinde çeşitli risklerle karşı karşıyadır. Bu yüzden yatırım sigortası, özellikle yabancı yatırım sigortası çok önemlidir. "Uzbekinvest" şirketi Özbekistan'daki yabancı yatırımların sigortası alanında faaliyet göstermektedir. "Uzbekinvest" sigorta şirketi, Özbekistan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu'nun 13 Nisan 1994 tarih ve 206 sayılı kararıyla kurulmuştur. "Uzbekinvest" ihracat-ithalat anonim sigorta şirketi, genel sigorta pazarında faaliyet göstermekte olup, sigorta sınıflandırmasına göre 17 sigorta türünün tamamıyla ilgilenmektedir.

1 Temmuz 2020 tarihinden itibaren Özbekistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'nın "Finansman ve Sigorta Mekanizmalarının Genişletilmesi Hakkında" Kararnamesi'nin uygulanması çerçevesinde ve Bakanlar Kurulu'nun atanmasına cevaben şirket, "Uzbekinvest" anonim şirket oldu. Yatırım politikası, Özbekistan Cumhuriyeti ekonomisinde yatırımın düzeyini ve yapısını sağlamayı, yatırım kaynakları bulmayı amaçlayan yatırım faaliyeti konularının yatırım faaliyetlerini arttırmayı ve bunların kullanım önceliğini belirlemeyi amaçlayan birbiriyle ilişkili bir dizi önlemdir. Özbekistan Cumhurbaşkanı, ülkemizin yatırım politikasının ve yabancı ortaklarla işbirliğinin öncelikli yönlerini belirledi. Cumhurbaşkanı Shavkat Mirziyoyev, 2 Mayıs'ta Uluslararası Kongre Merkezi'nde düzenlenen üçüncü Taşkent Uluslararası Yatırım Forumu'nun genel kuruluna katıldı. Son 3 yılda Cumhurbaşkanı'nın inisiyatifiyle düzenlenen uluslararası forum, ikili ve çok taraflı işbirliğinin genişletilmesi ve ileri fikirlerin geliştirilmesi gibi en acil konuların tartışıldığı etkili bir forum haline geldi. Bunun sonucunda ekonomimiz son yıllarda neredeyse iki katına çıktı. Ayrıca son yıllarda ülkemize 60 milyar doların üzerinde yabancı yatırım çekildi. Sosyal ve altyapı sektörlerine uluslararası finans kuruluşlarından 14 milyar dolardan fazla fon çekildi.

Özbekistan'ın yatırım teşviki mevzuatında büyük reformlar uygulandı; asıl odak noktası yatırımcıların korunmasının sağlanması ve iş için uygun ortamın güçlendirilmesidir. Devlet politikasının önemli yönlerinden biri de belirli bir dönem içerisinde uygulamaya konulacak stratejik planlar sunmasıdır. "Özbekistan-2030" stratejisi de böylesine büyük sonuçlara yönelik hedeflerden biridir. Strateji, Almanya, Fransa ve Kore'nin deneyimlerine dayanarak yeni bir şekilde geliştirilmiş olup, hedefleri ve performans göstergeleri halk tarafından kolaylıkla kabul edilmiş ve anlaşılması kolay bir biçimde açıklanmıştır. Yüksek gelirli ülke düzeyine çıkmanın hedeflerinden biri de yatırım ortamının iyileştirilmesidir.

Özbekistan Cumhuriyeti'nde toplam ekonomik faaliyetlere 229,3 trilyon meblağlık yatırım harcandı. İstatistik kurumuna göre, Ocak-Haziran 2024'te ekonomik ve sosyal sektörlerin kalkınması için Özbekistan Cumhuriyeti'ne 229,3 trilyon

meblağlık sabit sermaye yatırımı yapıldı. Bunlardan işletmelerin ve sakinlerin fonları 56 trilyon meblağa ulaştı.

Yabancı yatırımların organizasyonu yoluyla yabancı yatırımların çekilmesi günümüzde yaygınlaşmaktadır. Özbekistan'da yabancı yatırımlı işletmeler ekonominin çeşitli sektörlerinde kurulabilmektedir. Büyük yabancı şirket ve işletmeler mülklerinin bir kısmını ayırıp bağlı ortaklıklar açabilirler. Bu tür yan kuruluşlar, büyük işletmelerle aynı şartlara tabidir. Kurucusu tüzel kişi olan ancak yasal olarak bağımsız olan bir işletme, bağlı kuruluş olarak kabul edilir. Ocak 2024'te toplam 15,5 milyar dolarlık yabancı yatırım ve kredi çekilmiş olup, bunun 12,5 milyar doları veya 156,7 trilyonu yeni temel fon yaratılmasına yönelik ana sermayeye verilen yabancı yatırımlar ve kredilerdir.

Kullanılan edebiyatlar :

1. <https://uzbekinvest.uz/uz/about-company>
2. <https://kun.uz/news/2019/05/02>
3. <https://president.uz/oz/lists/view/7195>
4. <http://kun.uz/uz/49452579>
5. <https://proreforms.uz/uz/publications/uzbekistonning-investitsiyasiyosati-lawyyyyyy-muhit-va-iktisodi-koayedar-kanday-227>